

ПРИЛОГ ПОЗНАВАЊУ ОДНОШАЈА АУСТРИЈСКО- ЦРНОГОРСКИХ ЗА ВЛАДЕ МИТРОПОЛИТА ПЕТРА II. ПЕТРОВИЋА — ЊЕГОША.

Као што је познато, митрополит црногорски Петар I Петровић — Његош умро је 18. октобра 1830. Сахрањен је био у цетињској манастирској цркви Рођења Пресвете Богородице Четврте године после његове смрти, његов наследник митрополит Петар II., једнога дана одслужио је св. литургију с више свештеника, затим су отворили гроб Петра I., и нашавши целокупно његово тело, пренели су га у ћивот, и поставили крај иконостаса. Ради његовог светог, богоугодног живота и многобројних добрих дела, по жељи народа, митрополит Петар II. прогласио га је светитељем. Ускоро затим тропар и кондак светитељу Петру саставио је архимандрит цетињског манастира Петроније Лујановић, родом из Срема.¹⁾ Касније службу му је написао митрополит српски Михаило. Служба је са ликом и животописом светитељевим штампана била као засебна књига.

¹⁾ Српски Магазин Дубровник 1898., стр. 64.

у Русији, настојањем цетињског митрополита Митрофана Бана.¹⁾

Св. Петру у молитвама својим обраћали су се и њивоту његовом долазили не само Црногорци, већ и Херцеговци и Бокељи.

Као што се види из пресициалног списка, који је далматински епископ Пантелејмон Живковић упутио игуману манастира Савине и провикару боко-которском Макарију Грушићу, а који смо ми с оригинала преписали из архива православне епископије у Котору, покрајинској далматинској влади нису се свиђале везе између Црногораца и Бокеља; она их је ометала. Аустријским властима је и то сметало, што су Бокељи ишли на Цетиње, да се помоле Богу пред њивотом св. Петра.

Овај спис епископа Пантелејмона Живковића, пошто досада није био штампан, објављујемо ради бољег познавања наше прошлости, као и ради тога да се види у каква су искушења довођени, и с каквим су се неприликама морали борити наши архијереји у Аустрији.

ПРЕПОДОБНѢЙШІЙ ІГҀМЕНЬ!²⁾

Президіалнимъ писаниемъ високогъ Правителства ѡбъявлено ѣсть подъ 16. Дек. 834. № 2505 ѡвомъ Ординаріатъ, да многи наши православній Хрїстиани Кр҃га Которскогъ, а нарочно изъ Дїштрикта Бѣдванскогъ многи ѡходе у томъ намѣренію у Цетиню, да ѡ бывшегъ нѣгда блаженочившегъ Митрополита Црногорскогъ Петра Петровича, когъ тѣло ѣ садашній Епископъ Црногорскій своимъ Народъ као цѣлокѣпно ѡбрѣтено за светоѡгласію, благодарѣнія испросе ѣ нѣмъ жертве принесѣ.

Бѣдѣни да се весма мора желати, да ѡвакова пѣтованя у Државѣ, коя ѣ у политическомъ ѣ дѣховномъ ѡношенію тѣѡй власти подлежи, свакимъ могѣнимъ начиномъ удржаваюсе, а къ томъ бѣдѣни да ѡвакова пѣтованя свезана ѣст са великимъ ущербомъ у ѡбрѣжаню наши собствены церквїй, коихъ зданія находесе по веѡй части у весма хѣдомъ станю, бѣдѣни далѣ да ѡваковима жертвоприношеніями народъ ѣ по себи иромашанъ лишавасе свои найнѣждніи потреба ѣ саме свое собственне Сщ҃еннике, кои ныима свакъ дѣховнѣ слѣжбѣ чине, не могѣ по пристойности да ѣдржаваю, зато вамъ се ѡвымъ налаже, да и сами ѣ преки Сщ҃енства у Надзырателствѣ вашемъ

¹⁾ Ibid., стр. 65.

²⁾ Архив прав. еп. у Котору, списи за год. 1835.

наше православне Христиане ꙗко поменѣтогъ ꙗстешествія свакима сходныма пошченіями ꙗвраћате представляюћи нима:

1. Да Црква наша ꙗма свое ѡбще светце, кое съ сви православнии Архіереи по свима ѡбластима за светце признали ꙗ ѡгласили ꙗ по томъ ꙗ сви православнии Христиани, бѣди у коіой ѡбласти были, ѡвакове светце као Угоднике Божіе почитѣю ꙗ преки ны Богъ молитве свое препорѣчю; ꙗко пакъ Архіерей ѣдне ѡласти своіой Паствы новогъ Светца ѡгласи, то призыванѣ овогъ светца сами народъ ꙗ Црквѣ у той ѡбласти веже, ꙗ зато наши Христиани не самѡ да нисѣ дѣжни ѡходити у Цетиню на предреченный конецъ, него ꙗ многѡ грѣше, кадъ ѡни у то ꙗме ѡставляю своя домашня дѣла ꙗмаюћи множество ꙗгодника Божіи, кое сва црква наша вообще свѣда призыва, ꙗ преко кои ѡни ꙗ кодъ свое кѣше у своима мѣстныма црквама могѣ доволно свое молитве препорѣчити.

2. Да Богъ ѣсть на свакомъ мѣстѣ ꙗ зато се ꙗ храмови Божіи по свима мѣстима зидаю, да христіани у нима слѣжбѣ Божію слѣшаю, ꙗ не у тѣже ꙗ удалѣне предѣле ѡходе, ꙗ со тымъ ꙗ свое послове пренебрегаваю ꙗ трошкове себи приѣзрокѣю, ꙗ да Богъ не гледи, на комъ се мѣстѣ молитва нѣмѣ чини, но гледи ꙗдели ѡна ѡ свегъ сердца ꙗ ѡ све дѣше.

3. Да никакови ꙗгодницы Божіи не иштѣ дрѣге жертве ѡ людій, него да ѡни нима у вѣри ꙗ добродѣтелномъ животѣ послѣдѣю, ꙗ покрай тогъ предлагаюћи да христіани вмѣсти што жертве ꙗ иманя ныовогъ ꙗ на цркве дрѣгой ѡбласти приносе, дѣжни есѣ пре у добромъ станю ꙗ благолѣпію сѣдржавати ѡне храмове Божіе, кое съ ѡ свои предкова съ великимъ тродомъ ꙗ трошкомъ сазыдана наслѣдили зато, да у нима пречисто тѣло ꙗ кровь Хріста Спасителя за ѡчистити свое дѣше ѡ грѣхова пріимаю, Богъ молитве приносе ꙗ наѣкс Евангелскѣ пріимаю, ꙗ зато да ꙗмъ ꙗ неће быти благословено, кадъ бѣдѣ то, што бы ѡ ꙗманя свогъ могли на ꙗздржаванѣ ꙗ ꙗукрашаванѣ свои собствены црквій ꙗсрдествовати ѡ ѡвыхъ ѡкинѣли, ꙗ на цркве у странной Држави приносили.

4. Да ѡни ꙗмаю у Намѣ свогъ нима ѡ Бога ꙗ законе власти дарованогъ Архіереа, коемъ съ ныове дѣше повѣрене ꙗ кои за ны ꙗма Богъ ѡговарати, ꙗ зато у свима стварима, кое се цркве наше касаю, насѣ питати, ꙗ по ꙗпѣствованію ꙗ наѣки Нашей владати се дѣжни ѣсѣ.

Ова сва представленія ꙗмате нанима христіанима са сва-

кимъ ѿбазиранѣмъ ѿ мудростио учинити тако, да се тьма по народъ не бы каковыи метежъ учинио, ѿ не бы изявило уничиженіе ѿ презрѣніе каково тогъ, што ѿ кодъ народа сосѣдне ѿласти у светомъ почитанію, за кое васъ ѿ найстрожіемъ ѿговоръ подлажемо.

Въ Шибеницѣ 26. Јануаріа 835.

Пантелеиминъ Живковичъ
Епкпъ

Провікарію Бококторскомъ

Из овога јасно је, да је епископ Пантелејмон ово написао по наредби покрајинске далматинске владе. Можда су ово урадили управници из задарског губерниума по својој иницијативи а могуће је, да су из Беча добили такав савет. Свакако треба напоменути да је тада гувернер далматински био гроф Венцеслав Лишјенберг, који је био васпитаник језуитски, који се сваком приликом истицао као непријатељ православља, и радио на томе да православне Далматинце преведе у Унију.¹⁾

Еп. Пантелејмон стигао је у Шибеник 13. децембра 1834.²⁾ Његова интронизација била је у Шибенику 26. децембра и. г., и тада је примио управу епархије од протосинђела Симеона Трукле. Дакле, у самом почетку своје владичанске службе имао је еп. Пантелејмон да поступи у смислу пресидијалне наредбе далматинског губерниума од 16. децем. 1834. И поступио је. 26. јануара 1835. написао је он провикару М. Грушићу ово упутство. Горка иронија судбине је хтела да Србин из Срема, архимандрит, напише тропар и кондак св. Петру цетињскоме, а други Србин из Срема, епископ, да спречава Бокељима одавање поштовања његовим моштима. Али не сме се осудити поступак владике Пантелејмона. То не да историјска правда. Арх. Лујановић је живео у слободном Цетињу, митрополит Петар II. био му је црквени и политички поглавар, а еп. Пантелејмон у ропству аустријском.

Тешко мора да је било еп. Живковићу када је писао ово упутство. Имамо доказа за то пре свега из самог упутства, затим из његовог живота и рада.

¹⁾ Е. Н. М.: Православна Далмација, Нови Сад 1901., стр. 567 и даље.

²⁾ Любителъ Просвѣщенія, Србско-Далмат. Алманахъ, Карлштадтъ 1836., стр. 109.

Као учен човек, он је добро знао за вековне везе Црногораца и Бокеља. Он је морао знати и то да су многи Бокељи старином Црногорци, да је Бока спадала под јурисдикцију, црногорских митрополита, да је и сам митрополит Петар I. рукоположио многе свештенике из Боке, између осталих и игуман Макарија Грушића,¹⁾ коме је упутство написано. Стога у самом почетку упутства еп. Пантелејмон спомиње наредбу далматинске владе, да свештенство у Боки види, да му је влада наредила. То произлази из саме аргументације, која је доста слаба, и на извесним местима може бити спорна, узевши у обзир, да је писац учени богослов и правник.²⁾ Али да је ово мучило душу Пантелејмонову, то се најбоље види из завршетка списка. Он препоручује, да се његово упутство саопшти народу „са свакиѡм ѡбазиранѡмъ ѡ мѡдростию“, јер се бојао, да ће оно изазвати немир у народу. Ово што следи још је значајније. Плашио се, да поједини свештеници, тумачећи његове разлоге народу, не буду сувише ревностни, те да се народ не би огрешио о светељство Петрово „ѡ не бы изявило уничиженіе ѡ презрѣніе каково тогѡ, што ѡ кодѡ народа сосѣдне ѡбласти ѡ светомѡ почитанію, за кое васѡ ѡ найстрожиемѡ ѡговорѡ подлажемо.

Какав је еп. Пантелејмон био као епархијски архијереј, описао је еп. Др. Никодим Милаш, у своме делу: Православна Далмација. Еп. Живковић, бранећи православље у Далмацији од гувернера Лишјенберга и његових помоћника, писао је представке у Беч, храбрио је своју паству, чак је и у Беч отишао да се жали цару на неправде. „У Бечу је Живковић провео около два мјесеца, радећи гдје је год могао у заштиту православне вјере у Далмацији.“³⁾

прота Јован Липовац, проф.

¹⁾ Књига рукоположења епископије у Котору.

²⁾ Биографија еп. П. Ж. у Срб.-Далмат. Магазину за г. 1864., стр. 142. — 145.

³⁾ Е. Н. М.: Прав. Далмација, стр. 584.